

LUNDS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR PSYKOLOGI

*Svenskar skattar ingruppens egenskaper lägre i närvaro av en
utgruppsrepresentant.
-En studie av ingruppskorrektion*

Elin Nilsson
Sara Tøttrup

Kandidatuppsats vt 2006

Handledare: Fredrik Björklund
Martin Bäckström

Abstract

Psychological research concerning correction of stereotypes has mainly focused on how individuals adjust their negative attitude towards the out-group due to the apprehension of appearing prejudiced in front of out-group representatives. This study though, does not deal with estimations of the qualities of the out-group; it deals with estimations of the qualities of the in-group. Does Swedes correct their estimations of their own group when the experiment leader is of another ethnicity and has a different colour of skin? The participants were students at Halmstad Högskola and they were all born and raised in Sweden. Half the participants got to meet a Swedish born, white skinned experiment leader, whereas the other group got to meet an African born, dark skinned experiment leader. The survey was represented as a sociological study as “Swedes attitudes to Swedes”. As another manipulation half the participants in every condition were told that they were to give account to the experiment leader why they had estimated as they had (accountability). The study was therefore of a 2 x 2 factorial design. The accountability manipulation had no effect. However, exactly as expected the group with an African born experiment leader estimated Swedes qualities lower than the group with a Swedish born experiment leader. This was interpreted as they had pre corrected their real attitudes due to an unwillingness to plume ones own group in the presence of an out-group representative.

Keywords: Ingroupcorrection, Ingroupfavouritism, accountability, social identity theory

The authors would like to express their profound gratitude towards their mentors, Fredrik Björklund and Martin Bäckström. They have shown an admirable inspiration and been a tremendous support through the entire process.

Abstract

Psykologisk forskning kring korrektion av stereotyper har framförallt handlat om hur fördomsfulla personer justerar sin negativa bild av utgruppen för att inte framstå som fördomsfulla inför utgruppsrepresentanter. Denna studie handlar dock inte om skattningar av utgruppens egenskaper, utan om skattningar av ingruppens egenskaper. Korrigerar svenskar sina skattningar av den egna gruppen när försöksledaren är av annan etnicitet och hudfärg? Deltagarna var studenter vid Halmstad högskola och samtliga är födda och uppvuxna i Sverige. Hälften av deltagarna fick träffa en svenskfödd, vithyad försöksledare och hälften en afrikanskfödd, mörkhyad försöksledare. Undersökningen presenterades som en sociologisk studie av ”svenskars attityd till svenskar”. Som en ytterligare manipulation informerades hälften av deltagarna i varje betingelse om att de efteråt skulle få redogöra för försöksledaren varför de skattat som de gjort (sk ”accountability”). Studien hade således en 2 x 2 faktoriell design. Accountability-manipulationen hade ingen effekt, men precis som förväntat skattade gruppen med en afrikanskfödd försöksledare svenskars egenskaper lägre än gruppen med en svenskfödd, vilket tolkades som att de förra korrigerat sina verkliga åsikter på grund av en ovilja att förhäva sig inför en utgruppsrepresentant.

Nyckelord: ingruppskorrektion, ingruppsfavoritism, accountability, social identitetsteori

Författarna vill uttrycka sin ofantliga tacksamhet till sina handledare, Fredrik Björklund och Martin Bäckström. De har visat en beundransvärd inspiration och varit ett oerhört stöd under hela processen.

Inledning

I många sammanhang är det helt acceptabelt att höja svenskar till skyarna, som exempelvis i sportsammanhang och i schlagerfestivalen. I vardagslivet är svensken nog i högre grad försiktig med detta, vi vill helst inte förmedla att vi tror att vi är bättre än andra, även om så ibland kan vara fallet. Detta indikerar att Jantelagen fortfarande är starkt närvarande i Sverige, som anses vara ett av de mest jämställda länderna i världen. Utifrån den egalitära normen som råder i det svenska samhället idag ska alla vara jämlika och få samma chans oavsett ursprung. Därför uppstår en konflikt i människans inre, där hon har ett naturligt behov av att höja sig över andra samtidigt som hon också känner en stark motvilja gentemot detta beteende, då det strider emot den existerande normen. Detta kan leda till att hon agerar olika beroende på hur omständigheterna ser ut. Denna studie går ut på att undersöka hur den rapporterade bilden av svenskar påverkas av att skattningar utförs med en svensk, vithyad eller en afrikansk-svensk, mörkhyad försöksledare. Det är intressant att se om svenskar skattar sin egen grupp (ingruppen) högre när det endast är representanter från denna närvarande, eller om en representant av en annan etnicitet (utgruppen) påverkar deras bedömning på så sätt att de skattar svenskar lägre. Vidare är det intressant att se om personer som förväntas redogöra för varför de har skattat som de har gjort skattar svenskar annorlunda än de som saknar denna manipulation. Det finns idag ingen publicerad forskning av ingruppskorrektion och det känns därför som att det finns ett tomrum att fylla. För att förankra frågeställningen i tidigare kunskap är det relevant att titta närmare på psykologins tidigare teorier och fynd kring hur människan hanterar information och beslut.

Alla människor tillskriver olika grupper egenskaper och beteende (Nieman et al., 1994 i Kenrick, 2005), som till exempel att blondiner är korkade och invandrare är duktiga på laga mat. Detta är exempel på stereotyper individer har, som antingen kan vara negativa eller positiva. Utifrån stereotyper gör individen antaganden om personer och situationer, som inte alltid är befogade. Den generella attityden individer hyser gentemot olika grupper och hur de känner för dem är det som kallas fördomar (Brewer & Alexander, 2005). Stereotypa föreställningar kan därför aktivera fördomar och påverka hur vi kategoriserar intryck vid inkodning, denna kategorisering görs utifrån våra så kallade scheman. Scheman innebär att individen använder tidigare erfarenheter och kunskap vid inkodning av ny information. De underlättar hennes förståelse av hur världen fungerar. Individen är kognitivt begränsad och behöver därför verktyg som hjälper henne att sälla bort den information som inte ryms.

Hennes scheman hjälper henne att ta in den information som stämmer överens med hennes förväntningar, fördomar och stereotyper. Detta innebär exempelvis att hon registrerar det som är för henne bekant framför det som är främmande, då det bekanta finns tillgängligt i hennes schema (Fiske & Taylor, 1991).

Scheman ligger också till grund för teorin om självdiskrepans som handlar om hur individer uppfattar sig själva. En individ består av tre själv, det verkliga självet, det ideala självet och det själv hon anser att hon borde vara. När dessa själv inte stämmer överens strävar hon efter att förena dessa, det vill säga hur hon är nu och hur hon gärna vill vara (Higgins et. al., 1986 i Fiske & Taylor, 1991). Detta sker genom självreglering som refererar till hur individen försöker kontrollera sina handlingar utifrån sina mål (Markus & Wurf, 1987). Hon reglerar sitt själv för att dölja oönskade tankar, fördomar och liknande, när de inte stämmer överens med det ideala självet. Individen sätter upp mål för sitt beteende och anpassar sig ständigt utifrån olika mål. Detta kan vara mycket ansträngande då hon trycker undan känslor som inte passar in på målet. Individen undviker därför situationer som kan hota hennes självuppfattning och försöker samtidigt att upprätthålla en gynnsam bild av sig själv. Bilden av sig själv beror på vilken roll hon har i olika sociala situationer (Fiske & Taylor, 1991).

Eftersom individen är orolig för att inte bli socialt accepterad, använder hon sig av olika strategier för att upprätthålla sin positiva självuppfattning. Hon försöker umgås med folk som ser på henne, så som hon ser på sig själv. Individer vill generellt förena sig med andra individer som delar deras kulturella värderingar och sociala förståelse. Detta är det centrala motivet av tillhörighet och kännetecknar ingruppen, det vill säga den egna gruppen. Utgruppen är alla andra grupper och delar per definition inte ingruppens värderingar. Däremot är individer motiverade till att utveckla en socialt delad förståelse med andra grupper för att upprätthålla den positiva bilden av sig själva och gruppen (Fiske et al., 2002).

Individen använder sig samtidigt av självrepresentation, där hon anpassar sig till den sociala kontexten och försöker att kontrollera det intryck som andra människor får av henne. Hon tar den andres roll och handlar utifrån denna (Mead, 1934). För att ge ett bra intryck och behålla sin positiva självbild, försöker hon placera sig i någon annans position och anpassa sitt beteende utifrån situationens normer, då det finns ett mönster för social interaktion i varje social miljö (Jones et al., 1990 i Kenrick et al., 2005). De underliggande orsakerna till detta beteende är många. Till exempel vill man öka sin egen makt i jobbsituationer eller liknande

för att få ett godkännande av andra och utifrån det inneboende behovet av att visa en positiv bild av sig själv i andras och sina egna ögon. Detta är ett sätt att strategiskt uppnå kontroll över sitt liv, öka sina chanser och minska sina förluster (Jones et al., 1982 i Kenrick et al., 2005). Det finns flera sätt att göra detta på. Ett är att anpassa sig till den sociala normen medan en annan är att försöka smickra andra eller ta efter andras åsikter (Gergen & Taylor, 1969 i Fiske & Taylor, 1991). Detta gör individen omedvetet och diskret, vilket också kännetecknar den mest effektiva formen av att ge ett bra intryck då dolda motiv är svårare att upptäcka (Carnegie, 1936 i Fiske & Taylor, 1991).

Individen bygger upp sin positiva självbild genom att hon anpassar sig efter situationen hon befinner sig i och de normer som kännetecknar denna och samhället i stort. Dock kan en konflikt uppstå när en individ med en uppfattning av sig själv som fördomsfri upplever negativa känslor gentemot en utgrupp. När denna konflikt uppstår anses det vara ”motvillig rasism” (aversive racism). Motvilliga rasister anser att fördomar är något anstötligt och anser sig vara fördomsfria. Dock diskriminerar de på diskreta och rationaliserade vis, vilket har betecknats som en modern form av fördomsfullhet. Den kännetecknas inte av den öppna och hatfulla formen av diskriminering utan är dold för omvärlden och även för individen (Gaertner & Dovidio, 2000).

Fördomar aktiveras automatiskt och Fazio (1990) har utvecklat den så kallade ”MODE-modellen” (Motivation and Opportunities as Determinants) som en förklaring på hur processen går till. Den föreslår att om en person hyser en stark attityd gentemot en individ eller en grupp, aktiveras fördomen efter endast en kort skymt av denna. När attityden en gång aktiverats avgör den personens vidare bedömning av individen eller gruppen. Modellen förutsäger under vilka tillstånd vi bedömer och agerar utifrån vår förutbestämda attityd och när vi handlar utifrån tanke och förstånd. Vidare menar Fazio att personen väger chanserna huruvida bedömningen ger positiva eller negativa konsekvenser. Negativa konsekvenser kan uppstå när bedömningen skiljer sig markant från den rådande normen, det vill säga att individens beteende är avvikande från det som anses normalt (1990).

Den norm som kanske bäst kännetecknar det svenska samhället är egalitetsnormen, som hävdar att alla människor är lika mycket värda och har samma rättigheter, oavsett bland annat etnicitet och kön. Gaertner och Dovidio (2000) lyfter fram att även individer med egalitära värden omedvetet utvecklar negativa känslor gentemot utgrupper därför att den sociala

kategoriseringen av ”vi och dom” är en ofrånkomlig, sociokulturell och kognitiv process. Detta fenomen kan förklaras utifrån social identitets teori (SIT), som bygger på att individen kategoriserar och favoriserar ingruppen av den orsaken att hon strävar efter att uppnå och bevara en positiv social identitet (Tajfel, 1971). Detta innebär i sin tur att individen favoriserar ingruppen i förhållande till en framträdande utgrupp. Tajfel och Turner (1978) identifierade variabler som bidrar till upphovet av ingruppsfavoritism. En tungt vägande variabel är att det är viktigt för en individ att kunna identifiera sig med ingruppen och internalisera gruppstillhörigheten som en del av sin självuppfattning. För att en individ ska kunna identifiera sig med ingruppen har individen enligt SIT inte en personlig identitet utan flera stycken, beroende på social kontext. Den sociala kontexten får individen att tycka, känna och handla på olika sätt beroende på om hon är på en personlig, familjär, yrkes eller nationell ”nivå av personlighet” (Tajfel & Turner, 1986).

Medlemskap i en grupp kan stärka individens självuppfattning på flera sätt. Dels hjälper de individen att navigera i den sociala världen, och dels kan relationen till andra grupper höja den egna gruppen. Hogg och Abrams (1990) menar att diskriminering mot en utgrupp ökar självkänslan, men endast om individen medvetet väljer att uttrycka sin fördom. Detta betecknas som hypotesen om självförtroende, vilket också innebär att hotade individer och grupper kan stärka sin psykologiska status genom att höja sin grupp gentemot en annan (Hogg & Abrams, 1990). Medlemskapet i en grupp har dock inte bara goda konsekvenser för individen. Alla människor försöker ge ett socialt önskvärt intryck i andras och sina egna ögon och anpassar därför tyckande och handlingar utifrån detta. Detta intryck följer oftast den egalitära normen utifrån vilken det inte är acceptabelt att uttrycka sin fördomsfullhet då det ger upphov till en negativ social identitet (Stroebe et al., 2005). När individen misslyckas med att foga sig till den egalitära normen riskerar hon att möta misstyckande och repressalier från ingruppen. Detta har därför lett till att majoritetsgrupper har lärt sig att undanhålla sina fördomar och istället uttrycka dem på indirekta eller maskerade sätt (Gaertner & Dovidio, 2005).

Accountability & fördomsundersökningar

Vid användning av skattningsformulär i självrapportering kan det vara problematiskt att få ett korrekt svar från de deltagande. Det finns olika anledningar till varför individer korrigerar sina skattningar i självrapportering, dessa speglas av hur de beter sig i samhället. Individer är benägna att använda sig av självpresentation som bidrar till att de korrigerar sina svar för att

visa upp en positiv bild av sig själva. Dessutom kan deltagarna använda sig av Impression management, där de försöker imponera på den sociala omgivningen och även sig själva (Fiske & Taylor, 1991). Det finns studier som påvisat detta och använt det i syfte att undersöka när individer korrigerar sina svar. Ett exempel på detta är då Fazio et al. (1995) hittade färre fördomsfulla svar när de utförde testet Modern Racism Scale (MRS) övervakat av en svart försöksledare än när tidigare test hade blivit utförd anonymt. På grund av sådana resultat har det i efterhand påvisats att när individer gör fördomsfria självrapporteringar kan det tyda på att de påverkas av den egalitära normen i en social kontext än att det är deras sanna åsikt.

Vidare utvecklade Dunton och Fazio (1997) en skala som har till syfte att mäta människans motivation att kontrollera sina fördomsfulla reaktioner, "Motivation to Control Prejudiced Reactions" (MCPR). Denna har som utgångspunkt att skilja mellan individens externa och interna motivation att kontrollera sina fördomar. Fokus för den interna MCPR är individens problematik när hon mot sin vilja känner sig fördomsfull, exempelvis "Jag blir arg på mig själv när jag har en tanke eller känsla som kan anses vara fördomsfull". Den externa MCPR fokuserar istället på problematiken att uppfattas som fördomsfull av andra, exempelvis "Det är viktigt för mig att andra individer inte tror att jag är fördomsfull". Fazio och Dunton (1997) hittade ett samband mellan intern och extern motivation, där det visade sig att om en individ är internt motiverad att kontrollera sina fördomar, är hon oftast även externt motiverad. Däremot följer extern MCPR inte nödvändigtvis intern motivation. Det har även visat sig att individer som är internt motiverade är mindre fördomsfulla än individer som enbart är externt motiverade. Däremot har det visat sig vara svårt att skilja på intern och extern MCPR, då de i många fall följer varandra. Fazio och Dunton (1997) hittade även en annan intressant faktor, som härleddes från extern MCPR, som de kallade för "Restraint to avoid Dispute". Denna faktor innebär att individer undviker att uttrycka sig fördomsfullt för att undvika konflikt. Fazio och Dunton (1997) kom fram till att individer med hög extern motivation korrelerar starkt med "restraint to avoid dispute" och är mer benägna att hålla sina personliga åsikter för sig själva än individer med hög intern motivation.

Pressen från den sociala omgivningen kan innebära att individer som är fördomsfulla undviker att uttrycka sina personliga åsikter om andra framträdande grupper som ett resultat av den rådande egalitära normen. Devine and Plant (1998) gjorde ett försök att upptäcka, isolera och separera intern och extern motivation att kontrollera sina fördomsfulla reaktioner. I sin undersökning kom de fram till att reaktioner som inte stämmer överens med individens

personliga värderingar leder till skuld och självkritisering hos individer med hög intern MCPR (ideal själv - egen åsikt). Medan oöverensstämmelse med sina personliga värderingar hos individer med hög extern MCPR, (ideal själv - andras åsikt) leder till frustration och rädsla för hot från andra. Devine och Plant (1998) studerade även skillnaden mellan intern MCPR och extern MCPR gällande att uttrycka sina åsikter privat eller gentemot en publik. Det finns ingen signifikant skillnad för individer med intern MCPR, de svarar likadant oavsett om de ska uttrycka sin åsikt privat eller gentemot en publik. De individer som inte är motiverade att korrigera sina åsikter överlag korrigerar inte heller sina åsikter gentemot en publik. Däremot korrigerar primärt externt motiverade individer sina åsikter när en publik finns närvarande. Devine och Plant (1998) menar att det beror på att dessa individer motiveras att korrigera sina åsikter på grund av en eventuell utvärdering av publik. Detta är en strategi för att undvika att avslöja sina fördomsfulla åsikter.

Tetlock & Lerner (1999) myntade begreppet accountability som innebär att individen utsagt eller uttryckligt förväntas redogöra för sina tankar, känslor och handlingar inför en annan individ. Underförstått ligger tanken om att en orimlig förklaring av dessa får negativa konsekvenser och att en rimlig förklaring får positiva. Hur människan redogör för sina åsikter skiljer sig åt beroende på om hon är medveten om vad mottagaren har för åsikter i ämnet eller ej. I båda fallen anser Tetlock och Lerner (1999) att människan strävar efter att få acceptans från sin omgivning. Känner hon till mottagarens åsikter använder hon sig oftast av konformitet, hon uppger liknande åsikter, för att få acceptans. Mest benägna till detta beteende är personer som ligger högt på skalor som mäter social oro. Forskning visar även att effekten av accountability ofta ökar med storleken på publiken, och att effekten är större ju mindre personlig betydelse beslutet har för individen. Det innebär exempelvis att individen är mer benägen att anpassa sitt svar på påståendet "jag gillar bananer" då frågan är oviktig för henne. Hon anpassar även sitt svar till mottagaren eller efter normen när det gäller etiska frågor, trots att hon har en personlig anknytning till dessa. Detta kan bero på att individer har internaliserat den egalitära normen och anpassar sig därför hellre än att gå emot den. Tetlock och Lerner (1999) menar att när individer ställs till svars inför en mottagare vars åsikter de inte känner till, och när de inte heller försöker gissa sig till dessa, fattar de mer genomtänkta beslut än i motsatt situation.

Hypotes

Eftersom människan ändrar sitt beteende beroende på den sociala kontext hon befinner sig i är det intressant att undersöka hur svenskar påverkas av medmänniskors olika etniciteter. Individen korrigerar sitt beteende och sina åsikter för att inte verka fördomsfull mot vissa grupper. Det som undersöks i denna studie är fenomenet ingruppskorrektion, vilket innebär att individen ändrar sina åsikter om sin egen grupp, i detta fall gruppen svenskar, beroende på social kontext. Fokus för undersökningen är huruvida försöksledarens etnicitet påverkar hur svenskar skattar gruppen svenskar. För att undvika att ge ett intryck av att förhåva den egna gruppen sänker individen sina skattningar i närvaro av en utgruppsrepresentant. Viktigt att benämna är att ingen tidigare, vad författarna vet om, publicerat studier om ingruppskorrektion och detta experiment är därför helt nytt och oprövat.

Experimentet består av två grupper svenska studenter, som är födda och uppvuxna i Sverige och som även har svenskfödda föräldrar. Dessa två grupper ska båda skatta svenskars egenskaper. Den enda skillnaden är att den ena gruppen får en svensk, vithyad försöksledare (ingruppsbetingelse) och den andra gruppen får en afrikansk-svensk, mörkhyad försöksledare (utgruppsbetingelse). Utifrån hypotesen i undersökningen kommer deltagarna i ingruppsbetingelsen att skatta svenskar högre på positiva egenskaper än de i utgruppsbetingelsen. Det vill säga att när hudfärg och etnicitet på försöksledaren skiljer sig från försökspersonernas egen, påverkar det dem att skatta den egna gruppen lägre.

En ytterligare manipulation är att hälften av försökspersonerna i varje grupp dessutom informeras om att de ska diskutera sina svar efteråt. Utifrån den så kallade accountabilityteorin kommer accountabilitygruppen att skatta svenskar lägre än de som inte behöver redogöra för sina svar. Hälften av försökspersonerna, det vill säga hälften av deltagarna i ingruppsbetingelsen, och hälften av deltagarna i utgruppsbetingelsen skall informeras om att de tillsammans med försöksledaren efteråt ska diskutera kring hur de har svarat. Experimentet blir därmed en experimentell 2 x 2 design med både manipulationen av försöksledarens etnicitet såväl som manipulationen att redogöra för sina svar. Deltagarna utan accountability-manipulationen i ingruppsbetingelsen förväntas skatta svenskar högst, och de med manipulation något lägre. Deltagarna i utgruppsbetingelsen förväntas skatta svenskar lägre än de i ingruppsbetingelsen, och de med accountability-manipulationen förväntas skatta lägst.

Metod

Deltagare

I studien medverkade 80 deltagare som rekryterades på plats med ett bortfall på 1 person som glömt att fylla i sin skattning på sex av egenskaperna. Inga personer gissade hypotesen rätt och inga försökspersoner behövde därför räknas bort av den anledningen. Däremot blev ett experiment avbrutet då försöksledaren och deltagaren kände varandra sedan tidigare. Försökspersonerna är födda och uppvuxna i Sverige med svenskfödda föräldrar. Samtliga tillfrågade studerade på Halmstad Högskola, där experimentet ägde rum. I studien valdes studenter, med någorlunda samma ålder och bakgrund. Försökspersonerna var mellan 19 och 33 år gamla. Medelåldern var 23,7 (SD = 2,8). Könsfördelningen var 41 kvinnor och 38 män. Försöksledaren i gruppen i ingruppsbetingelsen var kvinna, svenskfödd, vithyad och 24 år gammal. Försöksledaren i gruppen i utgruppsbetingelsen var kvinna, afrikanskfödd svensk, mörkhyad och 35 år gammal.

Material

Materialet bestod av två formulär. Det första var ett skattningsformulär, där deltagarna skulle skatta "svenskars attityder till svenskar" (Appendix A). Det bestod av 25 olika egenskaper med en niogradig skala från *stämmer inte alls* (1) till *stämmer mycket bra* (9), där personerna skulle ange hur väl egenskapen stämde in på svenskar. Egenskaperna avgjordes utifrån vad som, av författarna, ansågs förknippas med den svenska stereotypen.

Det andra formuläret var ett debriefingformulär (Appendix B), där ålder, kön, försökspersonsnummer samt manipulation skulle antecknas av försöksledaren. Ytterligare skulle det svaras på uppföljningsfrågor på skattningsformuläret, dessa var "*Vad tror du att vi försöker komma fram till med undersökningen? Tror du att du har påverkats av försöksledarens etnicitet? Om ja, hur?*". Ingick deltagaren i manipulationsgruppen för accountability frågades även "*Tror du att du har påverkats av att jag sa att vi skulle diskutera kring dina svar efteråt?*"

Det fanns ett manus (Appendix C) att följa för såväl rekryterare som försöksledare. Ytterligare fanns även en lista för e-mailadresser för de deltagare som var intresserade av att få den färdiga uppsatsen skickad till sig. Alla deltagare som ville försågs med godis som kompensation för sitt deltagande.

Pilotundersökning

För att se hur väl enkäten fungerade utfördes en pilotundersökning på Malmö Högskola den 11/4-2006. Enbart studenter testades eftersom denna grupp också skulle testas i riktiga undersökningen. Tio personer testades, varav fyra kvinnor och sex män, jämt fördelade över de båda betingelsegrupperna. En av försöksledarna var svensktalande och den andra var dansktalande. På så sätt kunde till en viss grad eventuella skillnader utläsas ifråga om etnicitet påverkar hur försökspersonerna skulle svara. Debriefingdelen utfördes skriftligt då flera försökspersoner testades samtidigt. Syftet med pilotstudien var att se vad som kunde leda till problem och missförstånd och om något moment behövde korrigeras. Efter pilotstudien ändrades ordningen på attitydenkäten, då exempelvis egenskapen "fördomsfri" stod först och kunde påverka försökspersonerna att svara i enlighet med social önskvärdhet. Dessutom utfördes debriefingmomentet muntligt i den slutliga undersökningen, då försökspersonerna slarvade och undvek att fylla i debriefingfrågorna i pilotstudien.

Procedur

Denna studie ägde rum på Halmstad Högskolas bibliotek den 20/4 och 9/5 2006. Två separata rum utan anknytning och insyn två trappor upp i biblioteket bokades under två hela dagar. De båda försöksledarna lämnade inte dessa med risk för störningar i experimentet. En tredje person rekryterade slumpmässigt deltagarna från biblioteket. Hon informerade dem om att det var en sociologisk studie om svenskars attityder till svenskar som skulle ta cirka fem till tio minuter och fick bekräftat att de var födda och uppvuxna i Sverige och hade svenskfödda föräldrar. Rekryteraren hade en lista med antal kvinnor och män hon skickat in till vardera försöksledare i syfte att hålla könsfördelningen jämn över grupperna. Hon hade däremot ingen vetskap om vilka som fick manipulationen accountability och kunde därför inte hålla könsfördelningen jämn på den punkten. Trots detta visade det sig att fördelningen blev någorlunda jämn i ingrupsbetingelsen (ingen accountability kvinnor: 12, män: 8; accountability kvinnor: 7, män: 13) och perfekt fördelad i utgruppsbetingelsen (ingen accountability kvinnor: 11, män: 10; accountability kvinnor: 9, män: 9). Rekryteraren var intresserad av att få veta vad de tillfrågade studerade och försökte därefter att hålla det jämnt med utbildningsbakgrund mellan de två försöksledare, exempelvis när två sociologistuderande gjorde experimentet skickades de till varsin försöksledare för att få jämn fördelning. Vid de tillfällen båda rummen var upptagna väntade rekryteraren med deltagaren mellan dessa utan insyn till något av rummen.

Deltagaren välkomnades sedan och ombads sitta ner, ta sin tid på sig och fylla i det första formuläret. Vid oklarheter fick de fråga försöksledaren. I manipulationsgrupperna för accountability, informerades deltagaren att de efteråt skulle diskutera kring varför hon/han gjorde just de bedömningarna.

När deltagaren fyllt i första formuläret gavs det till försöksledaren som informerade deltagaren att hon/han skulle få svara på några frågor som var anonyma, det vill säga debriefingfrågorna angående experimentets syfte, huruvida experimentledarens etnicitet och accountability-manipulationen hade påverkat dem. Svaren nedtecknades av försöksledaren som sedan häftade ihop de båda papperna och antecknade deltagarens kön och ålder. De deltagare som hade manipulationen accountability informerades om att de vilseletts. Alla deltagarna fick möjlighet att höra om vad experimentet verkligen gick ut på. Försöksledaren bad slutligen deltagaren nedteckna sin e-mailadress om hon/han ville ha uppsatsen skickad till sig och informerade om att denna inte kopplades till de svar hon/han angivit. Deltagaren tackades för sin medverkan och anmodades att inte diskutera experimentet med sina vänner och kursare de närmsta veckorna.

Efter datainsamling kategoriserades egenskaperna utifrån kategorierna snäll och duktig. Detta gjordes på grund av att flera ord som till exempel frisinnade, "teamworkers", attraktiva och arbetsamma var missvisande och borde ha redigerats. Detta resulterade i att sex egenskaper valdes ut för variabeln *snäll* och sex för variabeln *duktig*, resten föll utanför mätningen. Kategoriseringen är vanligt förekommande i klassiska studier på personlighetsperception, och värderas utifrån Fiske och hennes kollegers´ Stereotype Content Model (SCM; 1999 i Fiske et al., 2002). Den innebär att sociala grupper uppfattas utifrån två dimensioner, värme (ex. godhjärtad, givmild och ärlig) och kompetens (ex. kompetent, duktig och tillitsfull). Vidare menar andra som Cantor och Kihlstrom (1987) att människor kategoriserar information hierarkiskt, med högre nivåer av karaktärsdrag såsom *nöje*, som följs av flera subkategorier såsom film, spel och musik. Andra menar att människan kategoriserar enligt komplexa nätverk, utifrån ett gemensamt övergripande karaktärsdrag (Fiske & Taylor, 1991). I denna studie är ett sådant karaktärsdrag exempelvis *duktig*. Duktig består av flera relaterade men kanske skilda egenskaper såsom *nyskapande* och *sunda*. Variablerna har alltså delats in utifrån de två övergripande karaktärsdragen *duktig* och *snäll* som båda inkluderar sex relaterade egenskaper från skattningsformuläret *svenskars attityder om svenskar*. Detta berodde på att enbart sex egenskaper kunde räknas in för variabeln snäll, vilka var

hänsynsfulla, ärliga, godhjärtade, känsliga, lättsamma och givmilda. För variabeln *duktig* inkluderades *skarpsinniga, nyskapande, kompetenta, sunda, ambitiösa och miljömedvetna.* Variabeln *duktig* inkluderade fler ord och därför valdes de sex ord ut som hade högst medelvärde. Ur en kritisk synvinkel borde kanske mer fokus ha legat på valet av egenskaper till skattningsformuläret. Inför studien borde de ha valts utifrån kategoriseringen värme och kompetens, och det skulle inte finnas någon tveksamhet om ordens innebörd och kategorisering.

Resultat

Huvudhypotesen i denna studie var att det skulle finnas skillnader mellan hur svenskar skattar sin egen grupp när försöksledaren tillhör ingruppen respektive när försöksledaren tillhör utgruppen. Resultaten skulle alltså skilja sig åt mellan deltagarna i ingruppsbetingelsen deltagarna i utgruppsbetingelsen.

För att testa hypotesen att deltagarna i utgruppsbetingelsen skattar svenskar lägre än deltagarna i ingruppsbetingelsen utfördes en univariat variansanalys. Värdena för egenskaperna (dvs. skattningarna) jämfördes utifrån mellangrupsfaktorn etnicitet. Resultatet visade en signifikant effekt på indexvariabeln *duktig* av faktorn etnicitet, $F(1,77) = 4,874$, $p = .030$, $\eta^2 = .060$. Det fanns även en signifikant effekt på indexvariabeln *snäll*, $F(1,77) = 6,499$, $p = .013$, $\eta^2 = .078$. Indexvariablerna *snäll* och *duktig* slogs samman till indexvariabeln *egenskaper* och effekten av faktorn etnicitet fick då det signifikanta värdet, $F(1,77) = 9,100$, $p = .003$, $\eta^2 = .106$. I enlighet med hypotesen skattade deltagarna i utgruppsbetingelsen svenskars egenskaper lägre än de i ingruppsbetingelsen.

Accountability

En ytterligare hypotes i denna studie var att accountability-manipulationen (diskutera sina svar efteråt) skulle leda till lägre skattningar av svenskars egenskaper. Grupperna delades därför på två, de som utsattes för accountability-manipulation och de som inte gjorde det. Detta innebär att de personer i ingruppsbetingelsen som inte utsattes för någon accountability-manipulation enligt hypotesen skulle göra de högsta skattningarna av svenskars egenskaper, och att de personer i utgruppsbetingelsen som utsattes för accountability-manipulation skulle göra de lägsta skattningarna. En variansanalys visade dock att det inte fanns någon signifikant effekt av accountability på indexvariabeln *duktig*, $F(1,77) = 2,175$. $p = .144$, $\eta^2 = .027$. Det

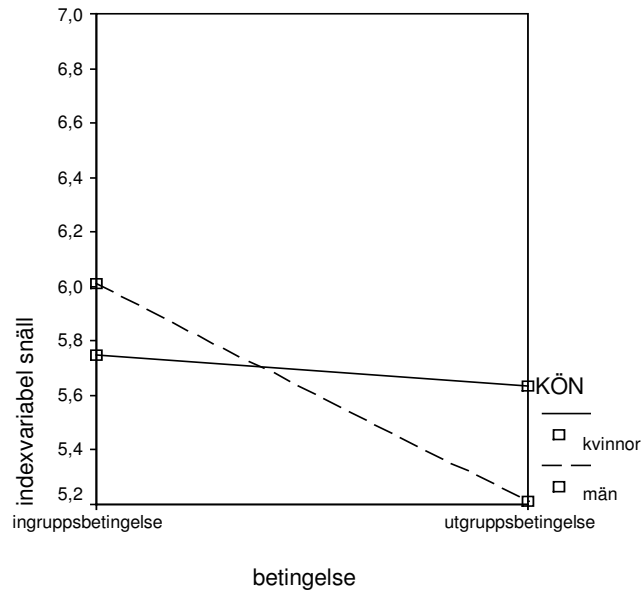
fanns inte heller någon effekt av accountability på indexvariabeln *snäll*, $F(1,77) = .026$, $p = .872$, $\eta^2 = .000$. Slutligen fanns det inte heller någon interaktionseffekt av accountability och etnicitet på indexvariabeln *egenskaper* $F(1,75) = .039$, $p = .843$, $\eta^2 = .001$. Det finns därför inget stöd för denna hypotes, (ingrupsbetingelse utan accountability: $M = 6,22$, $SD = .59$; utgruppsbetingelse utan accountability: $M = 5,8$, $SD = .35$; ingrupsbetingelse med accountability: $M = 6,32$, $SD = .70$; utgruppsbetingelse med accountability: $M = 5,96$, $SD = .63$). Det innebär att det inte spelade någon roll huruvida försöksdeltagarna skulle diskutera sina svar efteråt eller ej, och medelvärdena verkar till och med tyda på att de deltagare som utsattes för accountability-manipulationen överlag gav högre skattningar av svenskars egenskaper än de som inte förväntade sig att de skulle få diskutera sina skattningar efteråt.

Kön

Trots att det inte var någon fastställd hypotes från början visade det sig vara intressant för frågeställningen att undersöka om försökspersonens kön i kombination med försöksledarens etnicitet hade någon inverkan på skattningarna av svenskars egenskaper. Som visades ovan fanns det en huvudeffekt av försöksledarens etnicitet på skattningarna, men vi ville undersöka om män och kvinnor påverkats i olika grad. En variansanalys med kön och etnicitet som mellangrupsfaktorer visade att det inte fanns någon interaktionseffekt på indexvariabeln *duktig*, $F(1,75) = .024$, $p = .877$, $\eta^2 = .000$. Däremot fanns det en effekt på indexvariabeln *snäll*, $F(1,75) = 3,986$, $p = .050$, $\eta^2 = .050$. Slutligen fanns det ingen effekt på indexvariabeln *egenskaper*, $F(1,75) = 1,488$, $p = .226$, $\eta^2 = .019$.

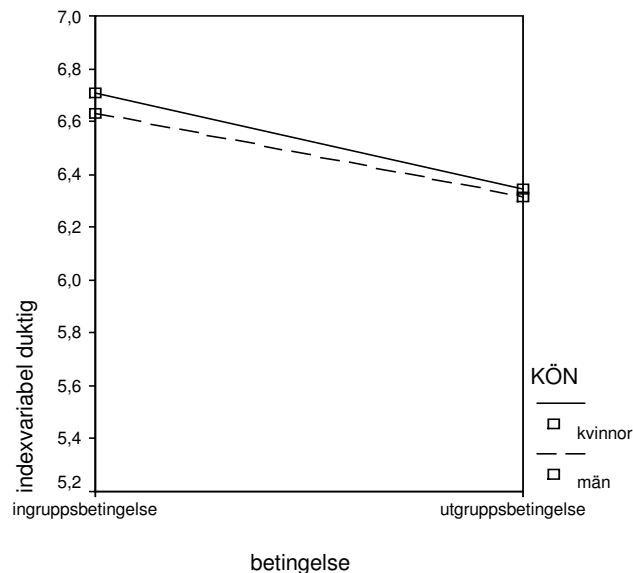
I uppföljande analys undersöktes om mäns respektive kvinnors skattningar skiljde sig åt i de två etnicitetsbetingelserna. Den första analysen gjordes på indexvariabeln *snäll* (se Figur 1). Ett t-test för oberoende grupper visade att männens skattningar var signifikant högre i ingrupsbetingelsen ($M = 6,01$, $SD = .70$) än i utgruppsbetingelsen ($M = 5,21$, $SD = .76$); $t(36) = 3,370$, $p = .002$. Ett likadant t-test för oberoende grupper visade att kvinnornas skattningar inte skiljde sig signifikant åt mellan ingrupsbetingelsen ($M = 5,74$, $SD = .92$) och utgruppsbetingelsen ($M = 5,63$, $SD = .63$); $t(39) = .456$, $p = .651$. Män skattade alltså signifikant olika i de två betingelserna medan kvinnor inte gjorde det, vilket tyder på att enbart männen påverkades av försöksledarens etnicitet när det gäller skattningar av svenskars snällhet. För att undersöka om män skattat svenskar signifikant mer positivt än kvinnor i ingrupsbetingelsen gjordes ett t-test för oberoende grupper, som gav ett ickesignifikant

resultat; $t(38) = -1,011$, $p = .319$. Däremot visade ett t-test för oberoende grupper att män tenderat att skatta svenskar mindre positivt än kvinnor gjort i utgruppsbetingelsen; $t(37) = -1,894$, $p = .066$.

Figur 1. Interaktion mellan kön och etnicitetsbetingelse för indexvariabeln *snäll*

Som framgår av Figur 2 såg resultaten annorlunda ut för variabeln *duktig*, där mäns och kvinnors skattningar var mycket lika varandra. Ett t-test för oberoende grupper visade att medan männen tenderade att skatta svenskars duktighet lägre i utgruppsbetingelsen än i ingrupsbetingelsen; $t(36) = 1,720$, $p = .094$, $p = .094$, denna tendens fanns inte hos kvinnor $t(39) = 1,462$, $p = .152$.

Figur 2. Interaktion mellan kön och etnicitetsbetingelse för indexvariabeln *duktig*

Sammanfattningsvis tyder resultaten på att det framförallt var männen som låg bakom de lägre skattningarna i utgruppsbetingelsen, särskilt på variabeln *snäll*.

Debriefing

Resultatet på debriefingfrågorna mellan de båda betingelserna var påfallande lika. På första frågan, "*Vad tror du att vi försöker komma fram till med undersökningen?*", svarade 50 % i gruppen i ingruppsbetingelsen såväl som i utgruppsbetingelsen att de trodde att undersökningen handlade om *vad svenskar tycker om svenskar*. I ingruppsbetingelsen trodde 25 % att undersökningen gick ut på att *hitta en svensk mentalitet*. I utgruppsbetingelsen trodde däremot 25 % att den handlade om *svenskars gentemot invandrades syn på svenskar*, och resterande 25 % om *svenska stereotyper*. Ingen av försökspersonerna gissade hypotesen, samtliga uttryckte att de trodde att undersökningen var en sociologisk enkätundersökning.

På frågan "*Tror du att du har påverkats av försöksledarens etnicitet?*" svarade 82,5 % i ingruppsbetingelsen *Nej*, och 17,5 % *Ja*. I utgruppsbetingelsen svarade hela 89,7 % *Nej* på frågan och endast 10,3 % *Ja*. Flera deltagare ansåg sig vara fördomsfria och läst för mycket på universitet för att ha fördomar, och påverkades därför inte.

Den sista frågan ställdes endast till de försökspersoner som manipulerats med accountability, "*Tror du att du har påverkats av att jag sa att vi skulle diskutera dina svar efteråt?*" I ingruppsbetingelsen svarade 45 % *Nej* och 55 % *Ja*. I utgruppsbetingelsen var svaren i stort sett identiska de i ingruppsbetingelsen, 47,4 % svarade *Nej* och 52,6 % *Ja*.

Diskussion

Huvudhypotesen i denna undersökning var att svenskar korrigerar sina skattningar av den egna gruppen när försöksledaren är av annan etnicitet. Resultaten ger stöd för hypotesen, det vill säga skattningarna av svenskars egenskaper var lägre då försöksledaren hade ett utländskt utseende än då försöksledaren hade ett svenskt utseende. Detta visar att det experiment som utformats för undersökningen fungerar. Anledningen till att individer skattar sin egen grupp lägre när en utgruppsrepresentant är närvarande kan bero på att individen vill följa den egalitära normen, där alla är lika mycket värda oavsett gruppstillhörighet. Enligt Tajfel och Turner (1978), är gruppstillhörighet och individens upprätthållande av social identitet oerhört viktigt för människan. Trots vikten av gruppstillhörighet är det inte acceptabelt att favorisera

ingruppen, då ingruppsfavoritism inte följer den egalitära normen. Detta leder till att individer med utgruppsbetingelse motiveras till att skatta ner sin egen grupp i syftet att upprätthålla sitt idealsjälv och inte visa sig bättre än någon annan. Fiske och Taylor (1991) anser att människor använder sig av självpresentation, där de försöker anpassa sig och sitt beteende till den sociala omgivningen. Människor korrigerar omedvetet sina oönskade tankar och framställer sig själva på bästa sätt beroende på social kontext. Den skapade kontexten för experimentet med utgruppsbetingelse aktiverar motivationen att hejda ingruppsfavoritism, då detta kan leda till negativa konsekvenser för utgruppen. Ingruppsbetingelsen fungerar i denna undersökning som kontrollgrupp och ska därför inte påverkas av ingruppskorrektion.

I debriefingen uppgav majoriteten av deltagarna i båda betingelserna att de inte hade påverkats av försöksledarens etnicitet, och flera deltagare i undersökningen ansåg sig vara fördomsfria. Detta kan förklaras utifrån samma underliggande principer som fenomenet motvillig rasism, som Gaertner och Dovidio (2000) menar karaktäriserar det egalitära samhället, där rasism anses vara något anstötligt och där individer anser sig vara fördomsfria. Motvilliga rasister anser att etniska skillnader varken ska observeras eller influera bedömningen. Fiske och Taylor (1991) anser att vi alla har stereotyper och fördomar om andra individer även om de inte alltid är riktade mot etniska grupper. De underlättar för individer att kategorisera utifrån sina scheman och göra blixtnabba bedömningar. Det är därför möjligt att deltagarna har internaliserat den egalitära normen då det är viktigt för deras självbild att vara fördomsfria och opåverkade av försöksledarens etnicitet. Därmed kan de omedvetet ha korrigerat sina skattningar då resultaten i utgruppsbetingelsen skiljer sig signifikant från ingruppsbetingelsen.

Den andra centrala hypotesen i undersökningen var att accountability, det vill säga förväntan om att man ska få redogöra för *varför* man skattat som man gjort efter undersökningen, skulle få deltagarna att skatta svenskars egenskaper lägre. Resultaten visar dock ingen effekt av accountability på skattningarna. Däremot finns en antydning till motsatt effekt mot vad hypotesen föreslår, det vill säga deltagarna skattar något högre när de utsätts för manipulationen accountability. Resultaten för debriefingfrågan ”*Tror du att du har påverkats av att jag sa att vi skulle diskutera dina svar efteråt?*” var i stort sett jämt fördelade över de båda grupperna i både ingruppsbetingelsen och utgruppsbetingelsen. Alltså angav ungefär hälften av försökspersonerna att de inte påverkats av accountability-manipulationen, vilket

faktiskt speglas i resultatet på så sätt att de inte har skattat signifikant annorlunda än de utan manipulation.

En tänkbar förklaring till varför accountability-manipulationen inte verkar ha påverkat försökspersonernas skattningar kan vara att forskning visar att effekten av accountability ofta ökar med storleken på publiken, det vill säga deltagarna korrigerar mer med en större publik (Tetlock & Lerner, 1999). I denna studie bestod publiken enbart av en person nämligen ingrupps respektive utgruppsrepresentanten. Ytterligare visar tidigare forskning att effekten för accountability är större ju mindre personlig betydelse beslutet har för individen (Tetlock & Lerner, 1999). I denna undersökning kan det vara så att skattningsformuläret "svenskar attityder om svenskar" påverkar deltagarna på ett personligt plan då de faktiskt är inkluderade i gruppen svenskar, vilket kan vara en möjlig förklaring till varför de inte påverkats av accountability i sina skattningar.

Dessutom anser Devine och Plant (1998) att internt motiverade individer är mindre fördomsfulla än externt motiverade. Ytterligare menar de att individer som är internt motiverade att kontrollera sina fördomar eller inte motiverade att motivera dem överhuvudtaget inte påverkas av huruvida de skall redogöra för sina åsikter eller inte. De individer som däremot är externt motiverade korrigerar sina åsikter när en publik finns närvarande med anledning av oro för publikens reaktioner. Detta är en strategi för att undvika att avslöja sina fördomsfulla åsikter. I detta fall skulle det betyda att deltagarna i utgruppsbetingelsen skulle korrigera sina åsikter i högre utsträckning om de var externt motiverade. Resultaten kan dock tyda på att deltagarna är internt motiverade då det inte verkar påverka dem huruvida de ska redogöra för sina åsikter eller inte och kan vara en möjlig förklaring till varför deltagarna inte har påverkats av accountability-manipulationen.

En avslutande anledning till varför hypotesen kring accountability-manipulationen inte kunde bekräftas, är att försöksdeltagarna fick skattningsenkäten innan de fick veta att de skulle diskutera skattningarna efteråt. Detta kan ha tagit fokus från informationen och lett till att deltagarna inte uppfattat accountability-manipulationen.

Ett intresseväckande fynd i undersökningen är att det finns en signifikant interaktionseffekt av betingelse i kombination med kön. Det finns en signifikant effekt för indexvariabeln *snäll*. Intressant är dock att männen skattade högre än kvinnorna i ingruppsbetingelsen men lägre i

utgruppsbetingelsen, män korrigerar sina skattningar i utgruppsbetingelsen men kvinnor däremot påverkas inte överhuvudtaget av denna. Det var alltså just indexvariabeln *snäll* som skilde män och kvinnor så mycket åt. Detta kan förklaras utifrån Fiske och hennes kollegors modell om bedömningar utifrån stereotyper (SCM; 1999 i Fiske et al., 2002). De menar att sociala stereotyper kan delas in utifrån två dimensioner, *värme* och *kompetens*. Varje grupp har olika grader av värme och kompetens, vilket i sin tur leder till hur gruppen uppfattas av andra grupper. Det vill säga att anser en individ att en utgrupp är underlägsen och låg på kompetens, har individen istället höga tankar om gruppens värme. Värme är en stark dimension och när man fastställer en utgrupp som *varm* innebär det att individen försöker vara så godhjärtad som möjligt gentemot utgruppen, vilket kan vara ett resultat av medlidande gentemot denna (Fiske et al., 2002). En något långsökt förklaring till varför män skattar svenskar lägre i utgruppsbetingelsen kan vara att de ser utgruppsrepresentanten som en del av en underlägsen grupp med låg kompetens. De anser därför att utgruppsrepresentanten kan attribueras som varm, och att de därmed skattar ingruppen lägre på indexvariabeln *snäll* för att framhäva detta. Egenskaperna i indexvariabeln *snäll* kan dessutom tolkas på olika sätt beroende på om individen är man eller kvinna. Mannen blir möjligen i högre grad påmind om jämställdhetsfaktorn, då utgruppsrepresentanten inte bara tillhör utgruppsbetingelsen utan är också kvinna. Detta kan ha bidragit till att männen skattade svenskar lägre än kvinnorna på indexvariabeln *snäll* i utgruppsbetingelsen. Samtidigt har både kvinnor och män skattat svenskar lägre i utgruppsbetingelsen, vilket tyder på att den egalitära normen aktiveras i närvaron av en utgruppsrepresentant.

Förslag till vidare forskning

Resultaten i studien visar att svenskar aktar sig för ingruppsfavoritism. För att illustrera att detta inte gäller för alla grupper citeras en karaktär från den amerikanska tv-serien *Scrubs*. Samtalet är mellan en mörkhyad tjej och en mörkhyad kille. Killen frågar tjejen om hon gillar honom eller hans vithyade kompis, varpå tjejen säger: "Come on, vanilla over chocolate?!". Det ligger underförstått att det är orimligt för henne att vara intresserad av hans vithyade kompis istället för honom. Det är uppenbart att hon favoriserar sin ingrupp, och att det är acceptabelt. Utifrån ett sociokulturellt perspektiv är det svårt att tänka sig situationen omvänd, vare sig i USA eller i Sverige. Det är alltså okej att favorisera ingruppen svarta i många sammanhang, men att favorisera ingruppen vita är mer problematiskt. I framtida studier vore det därför intressant att undersöka hur ingruppsfavoritism ser ut i den grupp som i denna studie varit utgruppen, det vill säga mörkhyade. Studien skulle ha en liknande design men

utgruppsbetingelsen skulle vara en vithyad försöksledare. Studien hade förmodligen fungerat allra bäst i ett land där majoriteten av befolkningen är mörkhyad och därmed ingruppen i det gällande landet. Troligen hade resultaten varit annorlunda, och kanske till och med haft motsatt effekt. Detta väcker frågan, finns det någon skillnad i hur svenskfödda svenskar och andra kulturer korrigerar sina åsikter om den egna gruppen?

I denna studie fanns en interaktionseffekten mellan försökspersonens kön och försöksledarens etnicitet, och därför skulle en ny studie som inkluderar manliga försöksledare kunna klargöra om resultatet berodde på försöksledarens kön. I studien skulle experimentet bestå av fyra olika betingelser, en vit man, en svart man, en vit kvinna och en svart kvinna. Försöksdeltagarna skulle fortfarande vara svenskar och jämt fördelade på kön i varje betingelse. Studiens frågeställning kan möjligen förankras i maktförhållandet mellan kön och etnicitet i Sverige. Med den här designen finns det möjlighet att komma åt varför kvinnan inte påverkats av en kvinnlig utgruppsrepresentant och kanske upptäcka om de skulle påverkas av en manlig utgruppsrepresentant eller om det bara är män som påverkas? Kanske kommer det att finnas en signifikant skillnad för kvinnor när utgruppsbetingelsen är en manlig, svart försöksledare på samma sätt som männen i vår studie påverkades av en kvinnlig, svart försöksledare.

Dagens Sverige anses vara multikulturellt och jämlikt, svensken hissar enbart flaggan vid högtider och nationalismen lyser bara igenom vid legitima undantag som schlager och sport. Varför kan inte svenskar tillåta sig att vara stolta över positiva egenskaper, oavsett vilka andra grupper som är närvarande? Denna studie visar att svenskarna reglerar sitt beteende för att inte visa sig bättre än någon annan, vilket är oerhört intressant att ta i betraktning i diskussioner om samhället som jämlikt. Är det verkligen jämlikt att visa sig sämre än någon annan när man egentligen inte tycker det? Blir det inte bara en felaktig jämställdhet som gör det svårare att uppnå verklig jämställdhet? Att lösa jämställdhetsproblematiken är ju i princip omöjligt om människor tassar runt problemet och förnekar sina fördomar. Genom att avtäcka fenomenet ingruppskorrigering är det möjligt att reducera de negativa konsekvenserna utgrupper får till följd av ingruppsfavoritism och detta är i hög grad angeläget för samhället och socialpsykologisk forskning. Förhoppningsvis kan denna studie ge ökad förståelse för hur individen fungerar, vilket i sin tur kan leda till en medvetenhet som reducerar både etnisk diskriminering och könsdiskriminering.

Referenslista

- Alexander, G. M., & Brewer, M. B. (2005). Putting stereotype content in context: Image theory and interethnic stereotype. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31, 781-794.
- Correll, J., & Park, B. (2005). A model of the ingroup as a social resource. *Personality and Social Psychology Review*, 9, 341-359.
- Dunton, B. C., & Fazio, R. H. (1997). An individual difference measure of motivation to control prejudiced reactions. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23, 316-326.
- Fazio, R. H. (1990). Multiple processes by which attitudes guide behavior: The MODE model as an integrated framework. I M. P. Zanna (Red.). *Advances in Experimental Social Psychology*, 23, (sid. 75-109). San Diego, CA: Academic Press.
- Fiske, S., Cuddy, A., Glick, P. & Jun, X. (2002). A model of (often mixed) stereotype content: Competence and warmth respectively follow from status and competition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 878- 902.
- Fiske, S. T., & Taylor, S. E. (1991). *Social Cognition*, 2nd Ed. New York: McGraw-Hill.
- Gaertner, S., & Dovidio, J. (2000). *The common ingroup identity model*. Philadelphia, PA: Psychology Press.
- Hogg, M. A., & Abrams, D. (1990). Social motivation, self-esteem and social identity. I D. Abrams & M. A. Hogg (Red.). *Social identity theory: Constructive and critical advances* (sid. 48-70). New York: Springer-Verlag.
- Kenrick, T. D., Neuberg, S., & Cialdini, R. B. (2005). *Social Psychology: Unraveling the Mystery 3rd Ed*. Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Kunda, Z. (1999). *Social Cognition: Making sense of people*. London: MIT Press.
- Lerner, J. S. & Tetlock, P. E. (1999). Accounting for the effects of accountability. *Psychological Bulletin*, 125, 255-275.
- Maddux, W. W., Barden, J., Brewer, M. B. & Petty, R. E. (2005). Saying no to negativity: the effects of context and motivation to control prejudice of automatic evaluative responses. *Journal of Experimental Social Psychology*, 41, 19-35.
- Markus, H., & Wurf, E. (1987). The dynamic self-concept: A social psychological perspective. *Annual Review of Psychology*, 38, 299-337.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, self, and society*. Chicago: University of Chicago Press.

- Miller, D. A., Smith, E. R., & Mackie, D. M. (2004). Effects of intergroup contact and political predispositions of prejudice: role of intergroup emotions. *Group processes & intergroup relations*, 7, 221-237.
- Olson, M. A., & Fazio, R. H. (2004). Trait inferences as a function of automatically activated racial attitudes and motivation to control prejudiced reactions. *Basic and Applied Social Psychology*, 26, 1–11.
- Plant, A. E., & Devine, P.G. (1998). Internal and external motivation to respond without prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 811-832.
- Stroebe, K., Lodewijkx, H., & Spears, R. (2005). Do unto others as they do unto you: reciprocity and social identification as determinants of ingroup favoritism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31, 831-845.
- Tajfel, H. (1978). Social categorization, social comparison. I H. Tajfel (Red.) *Differentiation between social groups. Studies in the social psychology of intergroup relations* (sid. 61-76). London: Academic press.
- Tajfel, H., Billings, M.G., Bundy, H.P., & Flament, C. I. (1971). Social categorization and intergroup behavior. *European Journal of Social Psychology*, 1, 149-178.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behaviour. I S. Worchel & L. W. Austin (Red.) *The Social Psychology of Intergroup Relations* (sid.7-24. Chicago: Nelson- Hall

Svenskars attityder om svenskar**Appendix A**

Vänligen ringa in det alternativet du anser stämmer bäst in på svenskar

1. Rättvisa										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
2. Skarpsinniga										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
3. Ärliga										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
4. Uppriktiga										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
5. Frisinnade										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
6. Hänsynsfulla										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
7. Godhjärtade										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
8. Arbetsamma										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
9. Nyskapande										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
10. Humoristiska										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
11. "Teamworkers"										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
12. Känsliga										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
13. Givmilda										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
14. Attraktiva										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
15. Kompetenta										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
16. Reflekterande										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
17. Organiserade										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
18. Jämställda										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra
19. Sunda										
Stämmer inte alls	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Stämmer mycket bra

20. Utåtriktade

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

21. Kunskapstörstande

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

22. Ambitiösa

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

23. Fördomsfria

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

24. Miljömedvetna

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

25. Lättsamma

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Svarsformulär för debriefing

Appendix B

Ålder: Kön: Manipulation: () Nummer:

1. "Vad tror du att vi försöker komma fram till med undersökningen?"

2. "Tror du att du har påverkats av försöksledarens etnicitet?"

"Om ja, på vilket sätt?"

Vid accountability:

3. "Tror du att du har påverkats av att jag sa att vi ska diskutera dina svar efteråt?"

Manus experiment

Appendix C

Rekrytering

”Hej, har du möjlighet att ställa upp i en sociologisk studie? Det tar cirka tio minuter. Är du född och uppvuxen i Sverige och är båda dina föräldrar svenskar?”

Experiment

- ”Välkommen! Vi gör alltså en studie om svenskars attityder till svenskar. Här är ett några formulär som du ska svara på. Vänligen läs instruktionerna noga. Ta den tid du behöver och du får gärna ställa frågor under tiden om det finns något du undrar. Dina svar är helt anonyma”. **Accountability:** ”**När du är klar tänkte jag att du då ska tala för mig varför du gjorde de bedömningar du gjorde**”.

- ”Nu ska jag bara ställa ett par frågor”. *Anteckna svaren på det numrerade pappret, har personen förstått vad det går ut på? Hur har de påverkats, vilken riktning?*

”Vad tror du att vi försöker komma fram till med undersökningen?”

”Tror du att du har påverkats av försöksledarens etnicitet (min?)?”

”Om ja, på vilket sätt?”

- ”Slutligen vill jag be dig att även svara på denna enkät”. *Lämna fram papperet med korrektionsenkäten.*

”Då får jag bara be dig om din ålder”. *Anteckna ålder och kön på samma papper du skrivit svaren på debriefing.* ”Vill du att vi ska skicka dig den färdiga uppsatsen fyller du i din mailadress på listan”, *lägg fram listan.* ”Jag vill än en gång försäkra dig om din anonymitet och att din mailadress inte kopplas till dina svar”. **Vid accountability: ”Jag måste erkänna att vi inte ska diskutera dina svar nu, det var enbart en manipulation för att se om du skulle skatta lägre**”. *Berätta om experimentet om dom vill!* ”Jag måste be dig att inte diskutera experimentet med dina vänner eller kursare förrän om två veckor, så att vi inte riskerar att få en försöksperson som vet vad experimentet går ut på. Då får jag tacka dig för din medverkan”! *Häfta ihop alla papper utom mailinglistan.*